

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

الگوی مدیریت
و رهبری در
قیام عاشورا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الگوی مدیریت و رهبری در قیام عاشورا

نویسنده:

امام سوم حسین بن علی (ع)

ناشر چاپی:

مجله حوزه

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	الگوی مدیریت و رهبری در قیام عاشورا
۶	مشخصات کتاب
۶	الگوی مدیریت و رهبری در قیام روز عاشورا
۷	ویژگی‌های احراز توانایی رهبری
۷	شیوه مبارزه
۸	زمان و مکان مبارزه
۸	طراحی و اجرای عملیات روز عاشورا
۹	جلوه‌های مدیریت و رهبری در روز عاشورا
۹	جلوه‌های کارکردی مدیریت در روز عاشورا
۱۰	جلوه‌های رهبری در روز عاشورا
۱۱	چگونگی روابط انسانی در نهضت عاشورا
۱۲	پاورقی
۱۳	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

الگوی مدیریت و رهبری در قیام عاشورا

مشخصات کتاب

عنوان: الگوی مدیریت و رهبری در قیام روز عاشورا

پدیدآورندگان: امام سوم حسین بن علی (ع) (توصیف گر)

وضعیت نشر: الکترونیکی منشأ مقاله: پگاه حوزه، اردیبهشت ۱۳۸۲، شماره ۹۲

نوع: متن

جنس: مقاله

الکترونیکی

زبان: فارسی

توصیفگر: نظریه های مدیریت

قیام عاشورا

سیره امامان

شیوه های رهبری

الگوی مدیریت و رهبری در قیام روز عاشورا

امروزه در پنداشت همگانی، رمز پیروزی مدیران سازمان‌ها در سبک رهبری آنها است. هر چند ویژگی‌هایی همچون داشتن اندیشه راهبردی، شناخت مهارت‌های فنی و اقناع سیاسی با اهمیت هستند، ولی اکنون در صدر گزینش جا ندارند. بویژه، هنگامی که سازمان‌ها به گرفتاری افتاده و در شرایط پیچیده در پی یک مدیر مؤثر باشند کمتر به هوشمندی و تجربه فرد توجه دارند. سرمایه گذاران، تحلیل گران و نشریه های تخصصی مدیریت نیز این مسئله را دنبال می کنند و همین گونه می اندیشند؛ یعنی سازمان‌ها و مؤسسات امروزه در پی رهبران هستند تا مدیران بورکرات و یا تکنوکرات. از سوی دیگر در حوزه مدیریت نظامی، جنگ روانی تازه ترین اسلحه نبرد است و بر ضد برنامه سازمانی، شجاعت، جنگ آوری و اعتماد به نفس به کار گرفته می شود. «جنگ روانی» حتی در دفاع نیز به کار گرفته می شود، لکن با هدف تقویت روحیه نظامی و ملی سربازان بر این اساس، در چنین شرایطی هدایت نیروها در جهت اهداف سازمان، همسو کردن هدف‌های فردی آنان با هدف‌های سازمان، تفهیم و تفهّم متقابل، ایجاد انگیزه جز از طریق رهبری در اعمال مدیریت امکان پذیر نیست. به عبارت دیگر، در یک جمله می توان گفت که شرایط و ملاحظات مزبور سبک رهبری را در مدیریت به کلیه سازمان‌ها به ویژه سازمان‌های نظامی دیکته می نماید. از این رو، سبک رهبری منحصر به اسلوب‌های اداره جامعه نمی شود. اداره کنندگان سازمان‌ها، مؤسسات و دستگاه‌ها باید مدیران خود را علاوه بر دانش مدیریت، به ویژگی و مهارت رهبری نیز مجهز نمایند. بنابراین از آنجا که محتوای حرکت عاشورای حسینی (ع)، تبلور عینی یک الگوی رهبری موفق و مؤثر است، بررسی آن به عنوان یک مسئله مهم و زنده ضرورت دارد. در نیمه دوم قرن حاضر، و به ویژه در دهه های اخیر، توجه پژوهشگران بیشتر به تفاوت ماهوی میان این دو مفهوم جلب گردیده است. از این رو، دیدگاه نوین دانش مدیریت کوشیده است تا گونه های تمایز ماهوی میان این دو مفهوم را تشریح نماید. به زعم ما، میان رهبری و مدیریت تمایز مهمی وجود دارد؛ رهبری ماهیتا مفهومی وسیع تر از مدیریت است. رهبری یک امر معنوی و تعهدی است؛ رهبری یک نقش و وظیفه انسانی است که

مدیریت موظف است آن را به کار گیرد. به عبارت روشن‌تر، رهبری نیازهای معنوی و انسانی یک سازمان را برمی‌آورد، ولی مدیریت ابزارهای مادی و تکنیکی افزایش تولید و رفع نیازهای مصرفی انسان‌ها را در سازمان شامل می‌شود. رهبری، آن توان و برجستگی ویژه‌ای که در محدوده مسؤلیت سازمانی، هماهنگی لازم را ایجاد می‌کند، مشکلات پیش آمده را از سر راه بر می‌دارد، ضعف‌ها را تقلیل و قوت‌ها را افزایش می‌دهد. بنابراین تفاوت اصلی میان این دو مفهوم، در کلمه سازمان نهفته است؛ رهبری ضمن اینکه برای تحقق هدف‌هایش مستلزم کار کردن با افراد و به وسیله افراد است، لیکن این هدف‌ها، الزاماً هدف‌های سازمانی نیستند. این تفاوت‌ها را با تفصیل بیشتر می‌توان چنین بیان نمود: ۱. قلمرو مدیریت، سازمان است، در حالی که رهبری قلمرو محدودی به خود نمی‌گیرد. ۲. مدیریت تابع سلسله مراتب است، در صورتی که در رهبری سلسله مراتب رسمی مطرح نیست. ۳. در مدیریت، هدف‌های سازمان ملاک است، در حالی که در رهبری ممکن است اهداف گوناگون مطرح باشند. به طور خلاصه می‌توان چنین برداشت کرد که رهبری اعم از مدیریت است؛ زیرا چنان‌که مدیر توانست نظام تمایلات عمومی، نظام اندیشه و بالاخره نظام رفتار عینی مجموعه انسانی تحت سرپرستی خود را به صورت منسجم و هماهنگ به منظور اجرای مدیریت و یا تحقق هدف مشخص سازماندهی و هدایت نماید، می‌توان گفت که مدیریت در عالی‌ترین درجه خود، یعنی «رهبری» محقق گردیده است. در یک جمله باید گفت که رهبری، ایمان و تخصص را در خارج از ذهن با یکدیگر در آمیخته، به آن نمود عینی می‌بخشد. [۱].

ویژگی‌های احراز توانایی رهبری

معمولاً مدیران نمی‌توانند با دانش مدیریت، نقش رهبری که همانا تولید معنویت و انسانیت در سازمان است، جامه عمل بپوشانند؛ زیرا مدیریت یک دانش آموختنی است، ولی رهبری یک امر درونی و اخلاقی است. به عبارت دیگر صفت رهبری به آسانی قابل تحقق در مدیران نیست، مگر با خودسازی و به کار گرفتن دستورالعمل‌های انسانی از مکتب اسلام در تمام زندگی فردی و اجتماعی یا سازمانی. از این رو مدیر در نقش رهبری، کسی است که بتواند در افراد تحت سرپرستی خود نافذ و مؤثر باشد و برای شناخت این شایستگی در مدیران، باید به ویژگی‌های زیر توجه داشت: ۱. ایمان صحیح و قوی؛ ۲. اعتماد به نفس؛ ۳. جرأت انتقاد از خود و حق‌پذیری؛ ۴. قضاوت صحیح؛ ۵. خوشرویی و توانایی ایجاد روابط اجتماعی فعال؛ ۶. قاطعیت و جرأت اجرای مصوبات و مقررات سازمان؛ ۷. قدرت تدبیر و برنامه‌ریزی؛ ۸. متعادل بودن؛ ۹. ایشارگری و از خودگذشتگی؛ ۱۰. ثبات و همت در اجرای برنامه‌ها؛ ۱۱. انعطاف‌پذیری و مهلت جبران لغزش را به کارکنان دادن؛ ۱۲. فعال و خستگی‌ناپذیر بودن. [۲].

شیوه مبارزه

امام حسین (ع) با توجه به درک دوران حکومت پدرش و برادر بزرگوارش امام حسن مجتبی (ع) و همچنین بی‌وفایی مردم کوفه، به درستی می‌دانست که دعوت ۱۲ هزار نفری مردم کوفه از ایشان، به واقعیت نزدیک نیست. لذا در مقابله با یزید، با توجه به یاران اندک و اهداف عالی، یعنی بیداری جامعه اسلامی و افشای عملکرد حکام جائز به‌ویژه یزید، می‌بایست شیوه مبارزه را نظامی - فرهنگی انتخاب کند. به روشنی می‌توان گفت که این نوع مبارزه، اولین بار بود که در این نهضت به کار می‌رفت. از این رو امام حسین (ع) تصمیم گرفت زنان، کودکان کم و سن و سال حتی کودک شیرخواره خود را در عملیات کربلا شرکت دهد. شاید در نخستین نگاه، همراه آوردن کودکان و زنان برای هر شنونده‌ای شگفت‌آور باشد و احساس شود که با مدیریت نظامی ناهمساز است، اما وقتی مجموعه ماجرا را مطالعه کنید، در می‌یابید که حرکت زنان و کودکان خردسال در دل تاریکی از کوره راه‌ها و بیابان‌ها، از مدینه تا مکه و از آنجا تا کربلا و همچنین پس از حماسه کربلا و بازگشت به سوی مدینه، آن هم از غیر مسیر اول،

کاملاً- حماسه کربلا- اطلاع رسانی گردید و عاطفه مردم را برانگیخت و آتش بر دل‌های مرده زد و سؤال‌هایی در اذهان عمومی به وجود می‌آورد که بعدها ثمره آن روشن گردید؛ که آن تثبیت حقانیت قیام امام حسین(ع) و ترسیم چهره تزویر و جنایت حکومت بنی امیه بود.

زمان و مکان مبارزه

امام حسین(ع) با انتخاب راه‌ها و منازل رسمی - که تقریباً از میان آبادی‌ها می‌گذشت - برای حرکت سپاه خویش از مدینه تا کربلا و آن هم در ایام مبارکی همچون ماه‌های شعبان، رمضان و ذی حجه به تحقق اهداف نهضت تسریع بخشید؛ زیرا فاصله سیصد فرسخی - که شامل بیست و چند منزل می‌شد - طی یکصد و هفتاد و پنج روز به ویژه توقف چهار ماهه در مکه معظمه (محل تجمع عبادی مسلمانان از سراسر نقاط دور دست) منجر به این شد که امام(ع) فرصت اطلاع رسانی را بیابد و پیام نهضت را کاملاً تشریح و ابلاغ کند و همچنین اقدام به جذب نیروی انسانی نماید و در نهایت کاروان کربلا را برای به وجود آوردن حماسه عاشورا کاملاً آماده سازد؛ حتی کشاندن ۳۰ هزار نفر از سپاه دشمن به کربلا، خود یکی از تدابیر فرهنگی امام(ع) به حساب می‌آید؛ که مبادا کشته شدنش مخفیانه صورت گیرد، بلکه در مقابل مشاهده دیدگان ۳۰ هزار نفر قرار گیرد تا برای مستندات تاریخی پیام حماسه عاشورا مؤثر افتد.

طراحی و اجرای عملیات روز عاشورا

امام حسین(ع) در روز تاسوعا به برنامه ریزی جهت مقابله می‌پردازد و بهترین طرح عملیاتی را طراحی و نیروهای خود را بر اساس آن سازماندهی و آرایش نظامی می‌دهد. از آنجایی که سپاه امام حسین(ع) قبل از دشمن به منطقه عملیاتی کربلا وارد شده بود، با بررسی‌های دقیق امام حسین(ع) و بهره برداری از عوارض طبیعی، در ضلع شرقی فرات مستقر می‌گردد و سپاه دشمن نیز در ضلع غربی آن قرار می‌گیرد. در غروب تاسوعا سپاه امام حسین(ع) پس از جلسه توجیهی با یارانش دستور می‌دهد خیمه‌ها را - که بنا به قولی تعداد آنها ۶۰ چادر بود - که از هم دور بودند، به شکل هلالی نزدیک یکدیگر قرار دهند و آنچنان نزدیک آوردند که طناب خیمه‌ها در داخل یکدیگر فرو رفت؛ به گونه‌ای که عبور یک نفر از بین دو خیمه ممکن نبود و ضمناً مقابل هر دو خیمه، سه تن تیرانداز قرار داد تا در صورت حمله ناگهانی دشمن، بتوانند آن را دفع کنند. از سوی دیگر امام حسین(ع) دستور داد پشت سر خیمه‌ها کانالی را حفر کنند؛ به طوری که سوارکاران دشمن نتوانند از روی آن عبور کنند و همچنین مقدار زیادی خار و نی را جمع آوری و داخل کانال ریختند تا در صبح عاشورا آن را آتش بزنند و از این طریق امکان حمله دشمن را از پشت سر کاملاً گرفته باشند. در سمت راست آنان نیز باتلاق و نیزار وجود داشت. بدین ترتیب تنها از روبرو و سمت چپ با دشمن مواجه بودند. در واقع امام حسین(ع) با استفاده از عوارض طبیعی و مصنوعی توانست راه نفوذ دشمن را از سه طرف مسدود نماید و تنها یک راه باریکی برای ورود و خروج به خیمه‌ها قرار داده بود و آن مسیر را نیز بوسیله مردان جنگاور و شجاع مورد حفاظت قرار داده بود، بطوریکه دشمن پیش بینی می‌کرد که با توجه به حجم نیروی رزمی خویش به میزان حدوداً ۳۰۰۰۰ نفر و نیروهای رزمی امام حسین(ع) ۷۲ نفر، عملیات را حداکثر ظرف یک ساعت به نفع خود به پایان رساند؛ لکن امام حسین(ع) به وسیله نیروی انسانی اندک و تدابیر نظامی و رهبری نافذ خود توانست از صبح روز عاشورا تا عصر آن روز، در مقابل سپاه سی هزار نفره دشمن مقاومت کند و تلفات سنگین، یعنی بیش از ۱۰۰۰ نفر از دشمن بگیرد. همچنانکه در سطور قبل اشاره گردید وقتی دشمن از یک نقطه حمله کرد، حجم زیاد نیروی جنگنده تأثیر چندانی نداشت؛ مانند اینکه چند نفر معدود در تنگنای کوهی راه را بر سپاهی عظیم ببندند و یا بر آنان کمین بزنند، می‌توان مدت‌ها آن سپاه را متوقف یا زمین گیر نمود. همچنین در شب عاشورا، امام حسین(ع)، علی اکبر فرزندی

خود را به همراه سی سوار و بیست پیاده روانه فرات کرد، تا آب آوردند، آنگاه به اصحاب فرمود برخیزید و آب بنوشید که آخرین توشه شماست و وضو بسازید، غسل کنید و جامه خود را بشویید تا کفن شما باشد. صبح روز عاشورا امام(ع) پس از نماز و ایراد خطبه برای اصحابش، صفوف اصحاب را برای رزم آماده ساخت. ستون راست سپاه را به تعداد ۲۰ نفر تحت فرماندهی زهیر بن قیس، ستون چپ را به تعداد ۲۰ نفر تحت فرماندهی حیب بن مظاهر و مابقی را، در قلب سپاه تحت فرماندهی حضرت ابوالفضل العباس سازماندهی نمود. سرانجام عملیات عاشورای حسینی در سال ۶۱ هجری قمری، دهم ماه محرم، روز جمعه ساعت ۸ صبح شروع و به مدت ۸ ساعت طول کشید؛ چنانچه جنگ به صورت تن به تن ادامه پیدا می کرد، به نظر می رسید که حداقل چند روز طول می کشید؛ لکن دشمن بر اثر تلفات سنگین از جنگ تن به تن به هراس افتاد و بوسیله جنگ هجومی، خود را از درگیری نظامی رها کرد. ولی پس از جنگ نظامی، خود را در یک جنگ تمام عیار فرهنگی یافت و از آنجایی که این مرحله از جنگ را پیش بینی نکرده بود و برنامه‌ای بر آن نداشت، دستاورد نظامی خود را از دست داد و پیروزی نهایی از آن منطلق امام حسین(ع) و پیروان او گردید. بنابراین در می یابیم که امام حسین(ع) از ابتدا با یک برنامه ریزی دقیق، نهضت را شروع و حتی در آخرین ساعت‌های حیات خویش از مؤثرترین تدابیر مدیریتی و رهبری استفاده نمود. به عبارت دیگر مقابله امام(ع) با دشمن حالت انفعالی نداشت، بلکه هوشمندانه و کاملاً مسلط بر اوضاع بود. [۳].

جلوه‌های مدیریت و رهبری در روز عاشورا

کارکردهای مدیریت و رهبری در حرکت حسینی در متعالی ترین وجه خود تجلی یافته بود. امام حسین(ع) صحنه‌ها را طوری ترتیب داده بود که گویی این نمایش، الگوی مدیریت و رهبری موفق و مؤثر باید تا قیامت باقی بماند. برای آشنایی با کارکردهای مزبور، در این بخش به برخی از جلوه‌های آن در حماسه روز عاشورا اشاره می گردد:

جلوه‌های کارکردی مدیریت در روز عاشورا

- یکی از اقدامات مقدماتی در برنامه ریزی‌ها، بررسی و حصول اطمینان منابع انسانی و مادی و تطبیق آن با واقعیت‌های اجرای برنامه است. از این رو در شب عاشورا، امام حسین(ع) با تمام حساسیت این نکته را مورد توجه خویش قرار داده. به نقل از مورخین واقعه عاشورا، حسین بن علی در طول حرکت از مدینه تا کربلا- و در مواقع مختلف، موضوع خطرناک بودن عملیات عاشورا و شهادت خویش را اعلان نموده و به یارانش اجازه مرخصی داده و بیعت را از آنان برداشته بود. در شب عاشورا نیز برای آخرین بار این موضوع را با صراحت تکرار کرد. این پیشنهاد در واقع آخرین آزمایش و برآورد واقعی از منابع نیروی انسانی بود که توسط امام(ع) انجام گرفت. در اختیار داشتن نیروی انسانی شایسته و کارآمد از مهم ترین عوامل موفقیت مدیران و برنامه‌های آنان است. لذا حضرت(ع) از این نکته غافل نبوده است؛ حتی در شرایط سخت و بحران، که عموم مدیران و رهبران ملاک گزینش و پالایش را در جذب نیروی انسانی قائل نمی شوند. از این رو می بینیم که نیروی انسانی حضرت(ع) عموماً از نظر موقعیت سیاسی اجتماعی و فضائل اخلاقی، بسیار برجسته و عالی و دارای سوابق اجتماعی و سیاسی و از اصحاب کبار حضرت پیامبر اکرم(ص) و حضرت علی(ع) بودند و در غزوات آنان شرکت داشتند؛ در واقع از نخبگان قبائل خود بودند. [۴]. سازماندهی مجموعه نیروهای انسانی و منابع مادی برای تحقق اهداف و برنامه‌ها، یکی از کارکردهای مدیریتی است. حضرت امام حسین(ع) در ابتدای حرکت خود، دوازده پرچم را برافراشت و هر پرچم را به دست یک نفر از اصحاب داد تا یک پرچم باقی ماند. لذا بعضی گفتند این را به ما بسپارید. حضرت در پاسخ آنان فرمود: خداوند به شما جزای خیر بدهد، صاحب این پرچم خواهد آمد. پس از چندین روز، به دنبال فراخوانی حضرت(ع) جناب حیب بن مظاهر به حضور رسید و حضرت(ع) نیز پرچم باقی مانده را به دست ایشان سپرد.

همچنین در روز عاشورا امام(ع) پس از ایراد خطبه برای یارانش صفوف لشکر خویش را که بنا به مشهور، ۷۲ تن بودند، منظم نمود. فرماندهی میمنه سپاه را به زهیر بن قیس و میسره را به حبیب بن مظاهر و خود و برادرش ابوالفضل(ع) فرماندهی قلب سپاه را به عهده گرفتند. این مطالب نشان می‌دهد که امام(ع) به تقسیم وظایف و سپردن مسؤلیت به اهلس تا چه اندازه اهمیت قائل بود. یکی از اصول اساسی و شاید مهم‌ترین کارکردهای مدیریتی «هماهنگی» است. از این رو امام حسین(ع) در ابتدا با طولانی کردن مسیر حرکت و افزایش توقف گاه‌ها، سعی در ایجاد هماهنگی برون‌سازمانی و اطلاع‌رسانی داشت. علاوه بر آن در روز عاشورا برای هدایت مؤثر سپاه خویش، نقطه‌ای مرتفع را در میدان عملیات، به عنوان مرکز فرماندهی قرار داده بود؛ که مشاهده عملیات، هدایت نیروها و حتی حملاتش از آنجا ممکن بود؛ زیرا هم به یگان‌های صفی (عملیات کننده) و هم یگان‌های ستادی (پشتیبانی کننده) یعنی خیام نزدیک بود. [۵]. - شناسایی و استفاده از ابزار قوی‌تر برای اجرای بهتر مأموریت، یکی از تدابیر مدیریتی است که حضرت(ع) بارها از آن سود جسته است. در روز عاشورا حضرت برای ایراد خطبه، جهت آگاهی اذهان عمومی سپاهیان دشمن، دستور دادند که شتری بیاورند. از اسب خود پیاده و سوار شتر شد تا در دید مخاطبین قرار گیرد و صدایش به همه برسد. کارکرد مدیریتی یا «کنترل و نظارت» برای شناسایی برنامه‌ها و چگونگی اجرای آنها جهت حصول مؤثر هدف‌هاست از این رو مدیران بایستی سعی در کشف نارسایی‌ها و موانع موجود بر سر راه رشد استعدادها و نیروهای انسانی و پیشرفت برنامه داشته باشند. در شب عاشورا نیز امام حسین(ع) از محیط خیمه‌ها بیرون رفت تا نزدیکی لشکر دشمن. نافع بن هلال (یکی از یاران آن حضرت(ع) بود) از امام(ع) سؤال کرد که دلیل نزدیک شدنش به لشکر دشمن در این وقت شب چه بوده است؟ امام(ع) در پاسخ فرمود: آمده‌ام تا پستی و بلندی اطراف خیمه‌ها را بررسی کنم که مبادا برای دشمن، مخفی گاهی باشد و از آنجا برای حمله خود یا دفع حمله شما استفاده کند. همچنین ذکر کرده‌اند که یکی از فعالیت‌ها و وظایفی که در شب عاشورا توسط آن حضرت تعیین شده بود، آماده‌سازی و کنترل سلاح‌های جنگی بود. از این رو مردی بنام جَوْن (آزاد شده ابوذر غفاری) که متخصص در کار اسلحه‌سازی بود، در خیمه‌ای به این کار مشغول شده بود. امام(ع) نیز در شب عاشورا خیمه او را بازدید نمود. با ذکر این نمونه‌ها به روشنی می‌توان گفت که کارکردهای مدیریتی در تمام مراحل فرماندهی نهضت عاشورا به نحو شایسته‌ای جاری و ساری بود. [۶].

جلوه‌های رهبری در روز عاشورا

- اصل آگاهی بخشی کارکنان نسبت به اهداف و قوانین سازمان، یکی از وظایف مدیران در نقش رهبری است. از این رو امام حسین(ع) از ابتدای حرکت خویش در هر فرصتی نسبت به آگاه کردن اذهان عمومی به‌ویژه کسانی که قصد همراهی او را داشتند، اقدام می‌نمودند. در شب عاشورا نیز پس از ایراد خطبه‌ای مفصل یاران خود را نسبت به ماندن و رفتن از میدان عملیات در روز عاشورا آزاد گذاشت، زیرا امام(ع) برای تحقق حماسه مقدس عاشورا تاکید داشت که یاران زیر پرچم با بصیرت عمل کنند و هر کدام از آنها چنانچه با انگیزه‌های دیگر آمده‌اند، پالایش شوند. یکی از وظایف مدیران در نقش رهبری، فراهم آوردن شرایط روحی و روانی مناسب برای اجرای عملیات و فعالیت در سازمان می‌باشد. از این رو امام(ع) نه تنها به بازسازی و تعالی مستمر روح و فکر یاران خویش پرداخت تا در مناسب‌ترین شرایط روحی به مجاهدت پردازند بلکه می‌کوشیدند بر روح و روان دشمن نیز تاثیر بگذارد تا اگر هنوز در کسی استعداد و امکان برگشت وجود دارد، باز گردد. در این راستا به یکی از نمونه‌های برجسته هدایت‌های امام حسین(ع) در روز عاشورا اشاره می‌کنیم: حُرّ (یکی از فرماندهان برجسته سپاه دشمن) از کسانی است که خصایل انسانی و کرامت در سپاه امام حسین(ع) او را بیدار و به وجد آورده و با خود گفت: خودم را در میان بهشت و دوزخ می‌بینم، اما من بر بهشت چیزی را بر نمی‌گزینم؛ هر چند بیکرم پاره پاره شود و مرا در آتش بسوزانند. لذا خود را از دوزخ (سپاه یزید) رها و به سپاه امام حسین(ع) رسانید و در رکاب آن حضرت جنگید تا به شهادت نائل آمد. این فراز انسانی از الگوی رهبری امام حسین(ع) که

حتی توانست نیروی انسانی دشمن را جذب و وادار به فداکاری نماید، برای مدیران و رهبران، مایه درس و عبرت است. [۷] -- یکی دیگر از برجسته‌گی‌های رهبری عاشورا، دادن اختیار و تفویض آن به نیروهای عمل کننده است. در این مورد می‌توان، مراجعه حُر را به امام(ع) اشاره نمود: در روز عاشورا حُر نزد امام(ع) آمد و گفت: اگر سوار بر اسب باشم، بهتر توان جنگاوری خواهم داشت تا پیاده باشم. امام(ع) نیز فرمود: «هر گونه می‌پسندی عمل کن». همان‌طور که ملاحظه می‌کنید، آزادی و اختیار نیروهای انسانی موجب تلاش و مجاهدت‌های بیشتر در سازمان می‌گردد. -- یکی از اصول مهم رهبری نهضت کربلا- اصل انگیزش بود. از این رو امام(ع) در روز عاشورا پس از نماز صبح رو به سوی یارانش نموده، برای ایجاد آمادگی روانی کامل آنان چنین فرمود: ای بزرگ‌زادگان، صبر و شکیبایی به خرج دهید که مرگ چیزی جز یک پل نیست که شما را از سختی و رنج عبور داده، به بهشت پهناور و نعمت‌های همیشگی آن می‌رساند چه کسی است که نخواهد از یک زندان به قصری باشکوه انتقال یابد. همین مرگ برای دشمنان شما مانند آن است که از کاخی به زندان و شکنجه گاه منتقل گردد. -- یکی از نکاتی که مدیران را در به عهده گرفتن نقش رهبری موفق می‌سازد، پیش قدم بودن در مصاف با مشکلات و آسیب‌هاست. در این رابطه امام علی بن الحسین(ع) می‌گوید: روز عاشورا چون کار بر امام حسین(ع) سخت شد، اصحاب وی دیدند هر چه کار دشوارتر می‌شود، رخساره آن حضرت برافروخته‌تر و بدنش آرام و قلبش مطمئن‌تر می‌گردد. پس یارانش با یکدیگر می‌گفتند: نمی‌بینی چگونه امام(ع) بر روی مرگ می‌خندد و از مرگ بیم ندارد. این ایستادگی و پیش قدمی امام(ع)، روحیه یارانش را تقویت می‌کرد. [۸].

چگونگی روابط انسانی در نهضت عاشورا

آنچه در عصر کنونی، در سازمان‌ها مورد توجه است، مسئله روابط انسانی است، و اینکه اعضای سازمان، خود دارای اهداف، تمایلات، خواسته‌ها و انگیزه‌هایی باشند. اگر مدیریت سازمان تنها به هدف‌های سازمان پایبند باشد و به ویژگی‌ها و روحیات اعضای خواسته‌های آنان بی‌توجهی بنماید علاوه بر آنکه به نقش رهبری خویش لطمه وارد می‌سازد، به ساختار سازمان نیز آسیب وارد خواهد کرد. از این رو مدیریت و رهبری از دیدگاه مکتب اسلام، هماهنگی و ایجاد روابط اسلامی و انسانی بین کارکنان، فراهم آوردن زمینه‌های رشد و خلاقیت استعدادها و به کار گرفتن صحیح و شروع نیروهای انسانی و مادی سازمان است. به نظر می‌رسد که امام(ع) بر این نکته تأکید داشتند. روابط درونی میان فرماندهان و نیروهایشان بر اساس ارزش‌های سلسله مراتبی نبوده و روح برابری و همکاری و وفاداری بر آنان حاکم بود؛ زیرا در هر محیط اجتماعی که عواطف و دوستی، محبت و عشق، وجود نداشته باشد، آن محیط، محیط انسانی نیست. از این رو روش مدیران امام حسین(ع) در رهبری و هدایت اصحاب خویش در نهضت کربلا، بهترین سرمشق و عالی‌ترین نمونه، برای مدیران دستگاه‌های مختلف، به‌ویژه سازمان‌های نظامی می‌باشد. رابطه امام(ع) با اصحاب خویش واقعا خواندنی و آموزنده است، و رهبری امام را در بهره‌گیری از عناصر تحت مدیریتش نشان می‌دهد. در سطور زیر تعدادی از این روابط صمیمی را ملاحظه می‌کنید: یک. هنگامی که امام حسین(ع) در شب عاشورا به یاران خود فرمود: شما آزادید و می‌توانید شبانه از این منطقه جنگی که جز کشته شدن نتیجه‌ای ندارد، دور شوید، اصحاب ایشان همه به سخن آمده، با عباراتی عاطفی و سرشار از محبت به فرمانده و رهبرشان گفتند: ما هرگز شما را تنها نخواهیم گذاشت و از این سرزمین باز نخواهیم گشت، بلکه با گلوها، پیشانی‌ها و دست‌هایمان تو را از خطر حفظ می‌کنیم. وفاداری اصحاب در روز عاشورا به منصف ظهور رسید. بازگویی جملات و احساسات اصحاب امام(ع) در آن شب تاریخی، خالی از لطف و فایده نیست: جناده بن کعب: امیر من حسین(ع) هست و چه خوب امیری است. او مایه شادی دل پیامبر(ص) بشیر و نذیر است. پدر و مادرش حضرت علی(ع) و فاطمه(س) است. آیا شبیهی برای امیر و فرمانده من می‌شناسید؟ زهیر بن قین: یا بن رسول الله! به خدا سوگند دوست داشتم که در راه حمایت تو هزار بار کشته و باز زنده و دوباره کشته شوم و باز آرزو داشتم که با کشته شدن من، تو و یا یکی از این جوانان بنی‌هاشم از مرگ نجات

می‌یافتند. ابوالحرف بن الحرث انصاری: جانم و مالم فدای حسین. بریر بن خضیر: به خدا سوگند ای فرزند رسول خدا، حقیقتاً خداوند بر ما به واسطه وجود تو منت گذاشت که توفیق جهاد در محضرت را به ما عطا کرد که در راه تو قطعه قطعه شده، به توفیق شفاعت جدّت نائل شویم. نافع بن هلال: اگر امروز کشته می‌شوم، این آرزوی من است و این اندیشه‌ام بوده [که در راه خدا شهید شوم] و پاداش خود را خواهم دید. حجاج بن مسروق: جانم به قربانت ای حسین که هدایت شده و هدایت کننده‌ای. عمرو بن مطاع جعفی: امروز گواراست دفاع از حسین (ع). بدین وسیله رستگاری و نجات از آتش را امیدوارم. انیس بن معقل اصبحی: دفاع می‌کنم از حسین؛ صاحب مجد و بزرگواری و فضیلت. او فرزند بهترین رسولان است. دو. در روز عاشورا، خبر اسارت فرزند محمد بن بشیر حضرمی (که یکی از یاران آن حضرت بود) توسط نیروهای ابن زیاد به وی رسید. امام (ع) به او فرمود: تو آزادی، برو و در آزادی فرزندت تلاش کن. حتی چند قطعه پارچه قیمتی به او داد؛ تا در اختیار کسانی که می‌توانند در آزادی فرزندش تلاش کنند، قرار دهد. لکن محمد بن بشیر گفت به خدا سوگند من ابدا دست از تو بر نمی‌دارم و این جمله را نیز اضافه نمود که اگر درندگان بیابان‌ها مرا قطعه قطعه کنند و طعمه خویش قرار دهند، دست از یاری تو بر نمی‌دارم. [۹]. سه. وقتی که اصحاب همه شهید شدند و جز چند نفر باقی نمانده بود و دشمن مرتب تیرباران می‌کرد، حنظله یکی از یاران آن حضرت (ع) خود را همچون سپری در مقابل حضرت قرار می‌داد و تیرها و نیزه‌ها و شمشیرهایی که امام (ع) را هدف قرار می‌دادند، به جان می‌خرید. [۱۰]. چهار. ملحق شدن حر، به امام حسین (ع) یکی از وقایع برجسته نهضت کربلا و یکی از لطایف مدیریت و رهبری امام حسین (ع) است. سخنان امام (ع) در منزلگه غدیب الهیجانان و غیره و سیراب کردن حر و سپاهش و حتی اسبان آنان، همانند برقی روح و روان حر را روشن کرد و انقلابی در او به وجود آورد و احساس حق طلبی او را بیدار، و جذب رهبری نورانی و انسانی آن حضرت (ع) کرد. سرانجام با رشادت تمام در رکاب حضرت به درجه شهادت نائل آمد. [۱۱]. پنج. امام حسین (ع) در شب عاشورا اصحاب خود را این چنین ستایش کرد: فَإِنِّي لَا أَعْلَمُ أَصْحَابًا أَوْفَى وَلَا خَيْرًا مِنْ أَصْحَابِي وَ كَأَيِّنَ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِثِيُونَ كَثِيرٌ، فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ مَا ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكْبَرُوا وَ اللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ. [۱۲]. «من یارانی [در جهان] بهتر از یاران خودم باوفا تر و بهتر سراغ ندارم. چه بسیار رخ داده که پیامبری جمعیت زیادی از پیروانش در جنگ کشته شده است و با این حال، با سختی‌هایی که در راه خدا به آنها رسیده مقاومت کردند و هرگز بیمناک و زبون نشدند و سر در مقابل دشمن فرود نیاوردند و راه صبر و ثبات پیش گرفتند؛ خداوند صابران را دوست می‌دارد. [۱۳].»

پاورقی

- [۱] حسن عابدی جعفری - رهبری و مدیریت - فصلنامه مصباح - دانشگاه امام حسین (ع) - سال ۷۲ شماره ۶ و ۷ ص ۱ و ۴۷.
- [۲] حمیدزاده، بهرام - مدیریت و برنامه ریزی - جزوه درسی، دانشکده عقیدتی و سیاسی شهید محلاتی، سال تحصیلی ۱۳۷۸.
- [۳] حاج شیخ عباس قمی، نفس المهموم، انتشارات اسلامیة ص ۱۱۷-۱۴۰.
- [۴] شمس الدین، شیخ محمد - بیضاء الحسین - ص ۱۱۸.
- [۵] مطهری، مرتضی - مجموعه آثار - جلد ۱۷.
- [۶] تاریخ طبری، ج ۷، ص ۳۲۲.
- [۷] شیخ عباس قمی، همان، ص ۱۰۲.
- [۸] شیخ عباس قمی، همان ص ۱۰۰ - ۱۱۷.
- [۹] تاریخ طبری ج ۷، ص ۳۲۲.]
- [۱۰] شیخ عباس قمی، همان ص ۱۰۲.

[۱۱] شمس الدین، شیخ محمد مهدی، انصار الحسین - ترجمه ناصر هاشم زاده، تهران امیرکبیر سال ۱۳۶۴.

[۱۲] سوره آل عمران، آیه ۱۴۶.

[۱۳] مطهری، مرتضی - مجموعه آثار - بخش حماسه حسینی - جلد ۱۷ انتشارات صدرا - سال ۱۳۷۶.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

